

Τάσος Ανθουλιάς

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

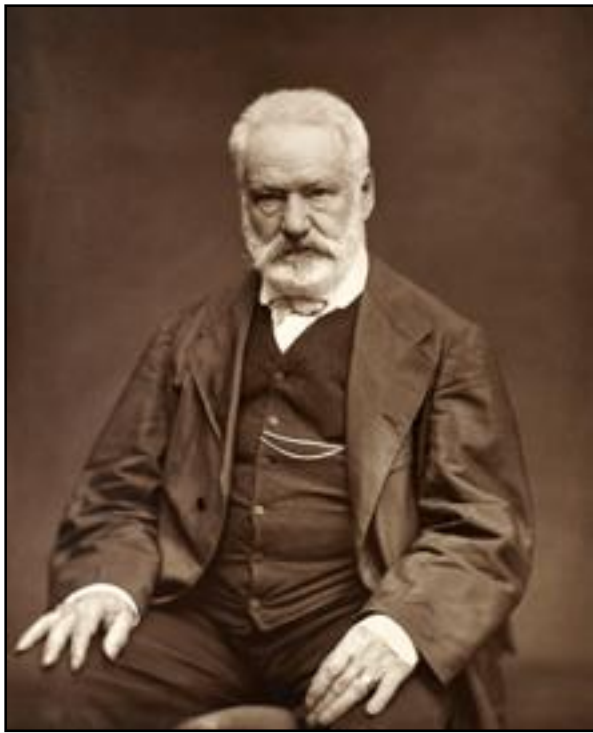
Από την αρχή μέχρι το 2023

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια γεωπολιτική οντότητα που καλύπτει ένα μεγάλο μέρος της ευρωπαϊκής ηπείρου.

Βασίζεται σε πολυάριθμες συνθήκες και έχει υποστεί επεκτάσεις και αποσχίσεις που την οδήγησαν σήμερα σε 27 μέλη, την πλειοψηφία των κρατών της Ευρώπης.

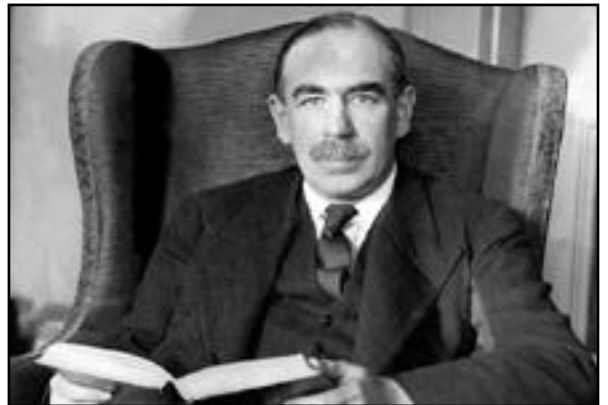

ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2023

Μετά την Αμερικανική Επανάσταση, το όραμα των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης, παρόμοιο με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, μοιράζονταν ορισμένοι σημαντικοί Ευρωπαίοι. Ο όρος Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης χρησιμοποιήθηκε από τον Βίκτωρα Ουγκώ κατά τη διάρκεια μιας ομιλίας του στο Διεθνές Συνέδριο Ειρήνης που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι το 1849: «Θα έρθει μια μέρα που όλα τα έθνη στην ήπειρό μας θα σχηματίσουν μια ευρωπαϊκή αδελφότητα ... Θα έρθει μια μέρα που θα δούμε τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης πρόσωπο με πρόσωπο, να απλώνουν το χέρι ο ένας στον άλλο πάνω από τη θάλασσα».

Κατά τη διάρκεια της περιόδου του Μεσοπολέμου, η συνείδηση ότι οι εθνικές αγορές στην Ευρώπη ήταν αλληλοεξαρτώμενες αν και συγκρουσιακές, μαζί με την παρατήρηση μιας μεγαλύτερης και αναπτυσσόμενης αγοράς των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στην άλλη πλευρά του ωκεανού, ωθούσαν τη σκέψη για την οικονομική ολοκλήρωση της ηπείρου. Το 1920, υποστηρίζοντας τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής οικονομικής ένωσης, ο Βρετανός οικονομολόγος Τζον Μείναρντ Κέινς έγραψε ότι «θα έπρεπε να δημιουργηθεί μια Ένωση Ελεύθερων Συναλλαγών για να μην επιβάλλονται δασμοί προστατευτισμού σε βάρος των προϊόντων άλλων μελών της Ένωσης».

Την ίδια περίοδο, ο τότε πρωθυπουργός της Γαλλίας Αριστίντ Μπριάν, βραβευμένος με Νόμπελ Ειρήνης για τις Συνθήκες του Λοκάρνο, εκφώνησε μια ευρέως αναγνωρισμένη ομιλία στην Κοινωνία των Εθνών, τον πρόδρομο των Ηνωμένων Εθνών, στη Γενεύη, στις 5 Σεπτεμβρίου 1929 για μια ομοσπονδιακή Ευρώπη που θα ασφαλίσει την Ευρώπη και θα διευθετήσει την ιστορική γαλλογερμανική εχθρότητα.

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος έδειξε περισσότερο από ποτέ τη φρίκη του πολέμου. Όπως και με τους καταστροφικούς πολέμους πριν, υπήρχε η επιθυμία να διασφαλιστεί ότι δεν θα μπορούσε να συμβεί ποτέ ξανά, ιδιαίτερα με τον πόλεμο που έφερε στον κόσμο τα πυρηνικά όπλα. Τον Μάρτιο του 1943, σε μια ραδιοφωνική ομιλία του, ο ηγέτης του Ηνωμένου Βασιλείου Ουίνστον Τσόρτσιλ μίλησε θερμά για την «αποκατάσταση

του αληθινού μεγαλείου της Ευρώπης» μόλις επιτευχθεί η νίκη. Και συλλογίστηκε τη μεταπολεμική δημιουργία ενός «Συμβουλίου της Ευρώπης» που θα φέρει κοντά τα ευρωπαϊκά έθνη για την οικοδόμηση της ειρήνης.

Με το τέλος του πολέμου η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έγινε αντιληπτή ως αντίδοτο στον ακραίο εθνικισμό που προκάλεσε τον πόλεμο. Στις 19 Σεπτεμβρίου 1946 σε μια πολύ σημαντική ομιλία του ο Ουίνστον Τσόρτσιλ επανέλαβε τις εκκλήσεις του για μια «Ευρωπαϊκή Ένωση» στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης. Ο Τσόρτσιλ άφησε το αξίωμά του ζητώντας τη δημιουργία των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης.

Με την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, η Συνθήκη των Βρυξελλών υπογράφηκε το 1948 με την οποία ιδρύθηκε η Δυτική Ένωση (Western Union). Στη φωτογραφία η σημαία της.

Μια κομβική στιγμή στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ήταν το Συνέδριο της Χάγης τον Μάιο του 1948, καθώς οδήγησε στη δημιουργία του Διεθνούς Ευρωπαϊκού Κινήματος, του Κολλεγίου της Ευρώπης.

Η πραγματική γέννηση των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν η Διακήρυξη Σούμαν της 9ης Μαΐου 1950. Με βάση αυτή την ομιλία, η Γαλλία, η Ιταλία, οι χώρες της Μπενελούξ (Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο) μαζί με τη Δυτική Γερμανία υπέγραψαν το 1951 τη Συνθήκη του Παρισιού για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα το επόμενο έτος.

Ο σχηματισμός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα προωθήθηκε από τον Αμερικανό Υπουργό Εξωτερικών Τζωρτζ Μάρσαλ. Το ομώνυμο σχέδιό του για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης στον απόηχο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου συνεισέφερε στους Ευρωπαίους τεράστια ποσά, βοηθώντας στη διατροφή των Ευρωπαίων, στην παράδοση χάλυβα για την ανοικοδόμηση βιομηχανιών, στην παροχή άνθρακα για τη θέρμανση των σπιτιών και στην κατασκευή φραγμάτων που βοηθούν στην παροχή ενέργειας.

Με αυτόν τον τρόπο, το Σχέδιο Μάρσαλ ενθάρρυνε την ένταξη των ευρωπαϊκών δυνάμεων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, τον πρόδρομο της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης, απεικονίζοντας τα αποτελέσματα της οικονομικής ολοκλήρωσης και την ανάγκη για συντονισμό.

Την 1η Ιανουαρίου 1958 με τη Συνθήκη της Ρώμης (που υπογράφηκε στις 25 Μαρτίου 1957) δημιουργήθηκαν δύο νέες Κοινότητες: η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), που καθιέρωσε για πρώτη φορά πλήρη τελωνειακή ένωση, και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ) για συνεργασία σε θέματα χρήσης της πυρηνικής ενέργειας. Και το 1964 καθιερώθηκε η υπεροχή των Ευρωπαϊκών νόμων πάνω στους νόμους των συμμετεχόντων κρατών.

Μετά από πολλές διαπραγματεύσεις και μετά από μια αλλαγή στη Γαλλική προεδρία, η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο εντάχθηκαν τελικά στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες την 1η Ιανουαρίου 1973. Αυτή ήταν η πρώτη από τις πολλές διευρύνσεις που έγιναν στη συνέχεια. Η καθυστέρηση της πρώτης διεύρυνσης οφειλόταν στο βέτο που είχε θέσει ο Σαρλ ντε Γκωλ.

Το 1979 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διεξήγαγε τις πρώτες του άμεσες εκλογές με καθολική ψηφοφορία. Εκλέχθηκαν 410 μέλη, τα οποία στη συνέχεια εξέλεξαν την πρώτη γυναίκα Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τη Σιμόν Βέλ.

Την 1η Ιανουαρίου 1981 η Ελλάδα εντάχθηκε στην ΕΟΚ με πρωτοβουλία του τότε Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνου Καραμανλή. Στη συνέχεια εντάχθηκαν η Ισπανία και η Πορτογαλία.

Ο πρόσφατος τότε Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζακ Ντελόρ προώθησε την υιοθέτηση της ευρωπαϊκής σημαίας από τις Κοινότητες το 1986.

Η διστακτική συμπεριφορά του Κόμματος Σοσιαλιστικής Ενότητας της Ανατολικής Γερμανίας και η μη παρέμβαση της Σοβιετικής Ένωσης έσπασαν τα φράγματα. Στις 9 Νοεμβρίου 1989 έπεσε το Τείχος του Βερολίνου μαζί με όλο το Σιδηρούν Παραπέτασμα. Η Γερμανία επανενώθηκε και η πόρτα της

διεύρυνσης στο πρώην Ανατολικό Μπλοκ άνοιξε.

Με ένα κύμα νέων διευρύνσεων καθ' οδόν, υπογράφηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992, η οποία ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι την 1η Νοεμβρίου 1993 τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη του Μάαστριχτ, δημιουργώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με το σύστημα πυλώνων της, συμπεριλαμβανομένων

των εξωτερικών και εσωτερικών υποθέσεων παράλληλα με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Στις 30 Μαρτίου 1994, ολοκληρώθηκαν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Αυστρία, τη Σουηδία και τη Φινλανδία. Το επόμενο έτος, η Συμφωνία του Σένγκεν για τους ελέγχους στα κοινά σύνορα τέθηκε σε ισχύ μεταξύ επτά μελών, η οποία επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει σχεδόν όλα τα άλλα μέλη μέχρι το τέλος του 1996.

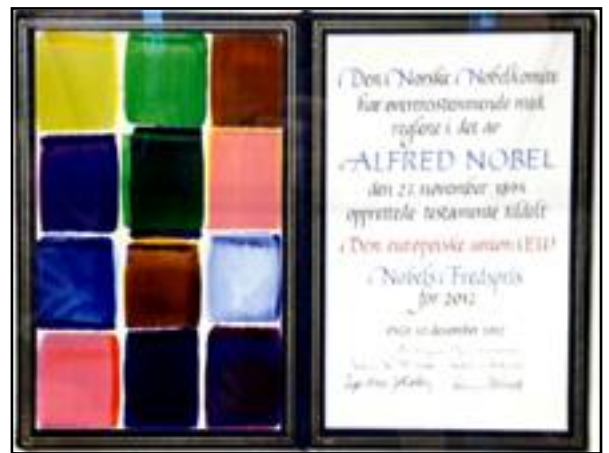
Την 1η Ιανουαρίου 1994 ξεκίνησε το δεύτερο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ινστιτούτου και στις αρχές του 1999 κυκλοφόρησε το ευρώ ως νόμισμα και ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Την 1η Ιανουαρίου 2002 τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα τέθηκαν σε κυκλοφορία, αντικαθιστώντας εξ ολοκλήρου τα παλιά νομίσματα.

Η πέμπτη διεύρυνση ολοκληρώθηκε με την προσχώρηση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας την 1η Ιανουαρίου 2007. Επίσης, το 2007 η Σλοβενία υιοθέτησε το ευρώ, το 2008 η Μάλτα και η Κύπρος το υιοθέτησαν και το 2009 το υιοθέτησε και η Σλοβακία.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έλαβε το Νόμπελ Ειρήνης 2012 για τη «συμβολή της στην προώθηση της ειρήνης και της συμφιλίωσης, της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη». Η Επιτροπή Νόμπελ δήλωσε ότι «αυτά τα τρομερά δεινά στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο απέδειξαν την ανάγκη για μια νέα Ευρώπη. Σήμερα ο πόλεμος μεταξύ Γερμανίας και Γαλλίας είναι αδιανόητος. Αυτό δείχνει πως, μέσω εύστοχων προσπαθειών και οικοδόμησης αμοιβαίας εμπιστοσύνης, οι ιστορικοί εχθροί μπορούν να γίνουν στενοί εταίροι».

Στις 23 Ιουνίου 2016, οι πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου ψήφισαν υπέρ της αποχώρησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση με δημοψήφισμα και στη συνέχεια έγιναν το πρώτο και μέχρι σήμερα το μοναδικό μέλος που ενεργοποίησε το άρθρο 50 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ψήφος ήταν υπέρ της αποχώρησης από την ΕΕ με διαφορά 51,9% υπέρ έναντι 48,1% κατά. Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου ολοκληρώθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2020.

Μετά την οικονομική κρίση που προκλήθηκε από την πανδημία του κορονοϊού, οι ηγέτες της ΕΕ συμφώνησαν για πρώτη φορά να ορίσουν κοινό χρέος για τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Ανάκαμψης που ονομάστηκε «Για την επόμενη γενιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Στις 24 Φεβρουαρίου 2022, αφού συγκεντρώθηκαν κοντά στα σύνορα της Ουκρανίας, οι Ρωσικές Ένοπλες Δυνάμεις ανέλαβαν μια ευρείας κλίμακας εισβολή στην Ουκρανία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επέβαλε βαριές κυρώσεις στη Ρωσία και συμφώνησε σε ένα πακέτο στρατιωτικής βοήθειας προς την Ουκρανία. Οι γειτονικές χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέχθηκαν μαζική εισροή Ουκρανών προσφύγων που διέφυγαν από τη σύγκρουση κατά τη διάρκεια των πρώτων εβδομάδων του πολέμου.

Η σύγκρουση αποκάλυψε την ενεργειακή εξάρτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τη Ρωσία, η οποία θεωρείται ως ο προμηθευτής που απειλεί την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή η εξέλιξη δημιούργησε μια αίσθηση επείγουσας ανάγκης για τη μετάβαση προς εναλλακτικούς προμηθευτές ενέργειας και την περαιτέρω ανάπτυξη καθαρών πηγών ενέργειας.